

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

SIRA SAYISI: 298

**Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetine Doğal Gaz Satışına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Kaynaklı Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Transit Geçişine ve Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Taşınması İçin Münhasır Boru Hattının Geliştirilmesine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ile Dışişleri Komisyonu Raporu
(1/615)**

İÇİNDEKİLER

Sayfa

- **1/615 Esas Numaralı Tasarının**
  - TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı 4
  - Gerekçesi 5
- **Dışişleri Komisyonu Raporu** 6
- **Tasarı Metni** 9
- **Dışişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin** 9
- **Anlaşma Metni** 10

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı: B.02.0.KKG.0.10/101-484/1951

3/5/2012

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığımıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 27/2/2012 tarihinde kararlaştırılan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetine Doğal Gaz Satışına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Kaynaklı Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Transit Geçişine ve Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Taşınması İçin Münhasır Boru Hattının Geliştirilmesine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (1/615)	
ESAS	Dışişleri Komisyonu
TALİ	Plan ve Bütçe Komisyonu Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

GEREKÇE

Dünyanın artan enerji ihtiyacı ile birlikte Türkiye'nin enerji ihtiyacı da ekonomik gelişmenin ve refah düzeyinin artışına paralel olarak büyümektedir. Bu aşamada Türkiye'nin toplam enerji talebinin yaklaşık % 70'i çeşitlendirilmiş ithalat portföyünden sağlanmaktadır. Bu portföyün içerisinde en büyük yeri ise doğal gaz almaktadır. Bu çerçevede 25 Ekim 2011 tarihinde İzmir'de "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti'ne Doğal Gaz Satışına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Kaynaklı Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Transit Geçişine ve Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Taşınması İçin Münhasır Boru Hattının Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma" imzalanmıştır. Anlaşma ile Azerbaycan Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer alan Şah Deniz gaz sahasının ikinci aşamasından 2017 yılında çıkarılması planlanan toplam 16 milyar metreküp doğal gazın yıllık 6 milyar metreküplük kısmının Türkiye'ye satılması ve 10 milyar metreküplük doğal gazın Türkiye Ulusal İletim Şebekesi ile taşınması ya da Ulusal İletim Şebekesinin kullanılmaması durumunda tarafların yeni ve bağımsız bir boru hattı yapılması için proje oluşturmaları öngörülmektedir. Böylece Türkiye'nin gelecekte oluşması beklenen doğal gaz arzının bir kısmı karşılanmış olacaktır.

Jeopolitik açıdan oldukça önemli bir bölgede bulunan Türkiye, dünya gaz rezervlerinin % 71'ine sahip Hazar Bölgesi, Orta Asya ve Orta Doğu ülkeleri ile komşudur. Bu sebeple Türkiye çoğunluğu Avrupa'da bulunan tüketici pazarları arasında doğal bir köprü görevi üstlenmektedir. Ayrıca enerji stratejisi kapsamında doğu-batı enerji koridorunu hızla hayata geçirmektedir. Bu Anlaşma ile Türkiye sadece kendi doğal gaz talebini karşılamakla kalmayacak aynı zamanda Avrupa Birliği'nin düzenli olarak artan enerji talebini karşılamak için de Türkiye üzerinden Avrupa İstikametli transit gaz akışını sağlayarak "Fiziki ve Ticari Enerji Merkezi" olma hedefine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Dışışleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

21 Haziran 2012

Esas No: 1/615

Karar No: 250

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışışleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulunca 3/5/2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 9/5/2012 tarihinde tali komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilen "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetine Doğal Gaz Satışına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Kaynaklı Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Transit Geçişine ve Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Taşınması İçin Münhasır Boru Hattının Geliştirilmesine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı" Komisyonumuzun 24 üncü Yasama Dönemi 20/6/2012 tarihli 34 üncü toplantısında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Dışışleri Bakanlığı ve BOTAS görevlilerinin de katılımlarıyla görüşülmüştür.

Komisyonu havale edilen metinler incelendiğinde Tasarının, Azerbaycan sınırları içerisinde yer alan Şah Deniz gaz sahasının ikinci aşamasından (ŞD-2) 2017 senesinde çıkarılması planlanan toplam 16 milyar metreküp doğal gazın yıllık 6 milyar metreküplük kısmının Türkiye'ye satılması ve 10 milyar metreküplük doğal gazın ülkemiz toprakları üzerinden transit geçişi ve bu geçişin sağlanması için gerektiğinde münhasır boru hattının geliştirilmesi konularında hükümler içeren 25 Ekim 2011 tarihli Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunması amacıyla hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerde Komisyon üyelerimizin, ülkemizin enerji arz güvenliğinin sağlanması amacıyla yapılan kaynak çeşitlendirme faaliyetleri ile ülkemizin enerji koridoru olma politikası bağlamında, özellikle görüşülmekte olan Anlaşma kapsamında yer alan Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP) ile Nabucco Doğal Gaz Boru Hattı Sistemi Projesi (NABUCCO Projesi), Türkiye-Yunanistan-İtalya Enterkonnektörü (TYİE) ve Güney Akım Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (Güney Akım Projesi) gibi projelerin birbirleriyle etkileşimi konularındaki görüş ve sorularına yanıt olarak ve Tasarının sunuşu kapsamında Hükümet Temsilcisi sıfatıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız tarafından;

- Ülkemizin son yıllarda önemli bir büyüme başarısı gösterdiği ve büyümeye bağlı olarak enerji ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla halihazırda 5 ayrı ülkeden doğal gaz ve 11 ayrı ülkeden ham petrol ithal ettiği,

- Dünya petrol ve doğal gaz rezervlerinin büyük bölümünün yer aldığı Orta Doğu ve Hazar Bölgesinin yakınında olan ülkemizin coğrafi avantajını kullanarak enerjide arz çeşitliliğini artırmak için faaliyetlerde bulunduğu, bu anlamda, öncelikle ülkemizin enerji arz güvenliğinin kaynak çeşitliliği sağlanarak güçlendirilmesi ve ülkemizin enerji koridoru olmasını sağlayabilecek projelerin geliştirilmesi şeklinde iki temel amacın ülkemizin enerji politikasına hakim olduğu,

- Görüşülmekte olan Tasarıya konu Anlaşmanın da yukarıda sayılan amaçlara hizmet edecek nitelikte bir metin olarak ŞD-2 kapsamında çıkarılması planlanan 16 milyar metreküüp doğal gazın yıllık 6 milyar metreküplük kısmının Türkiye'ye satılması ve 10 milyar metreküplük doğal gazın ülkemizden geçişi konularında hükümler içerdiği,

- Anlaşmada, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı (BTC) işletmecisi BOTAŞ International Limited (BIL)in, Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) ve BOTAŞ arasındaki gaz alım satım anlaşmasından (BOTAŞ BİL GSPA) kaynaklanan bir kısım haklarıyla ilgili düzenlemelere de yer verildiği,

- Anlaşmanın, doğal gazın transiti için ülkemiz doğal gaz şebekesinin kullanılması yerine münhasır bir boru hattı yapımı şeklinde bir seçenek de sunduğu, bu anlamda, ŞD-2 doğal gazının hangi güzergah üzerinden Avrupa'ya aktarılacağı hususunun TANAP'a ilişkin fizibilite çalışmalarının sonuçları ve sunulacak teklifler bağlamında Konsorsiyum tarafından kararlaştırılacağı,

- Ülkemiz ve bölge açısından önemli bir Projeye yönelik hükümler içeren Anlaşmanın onay sürecinin tamamlanmasını teminen Tasarının Dışişleri Komisyonunda ve Genel Kurulda mümkün olan en kısa zamanda karara bağlanmasının özel bir önem arz ettiği,

- Kısa vadede birbirine rakip gibi görünebilen ancak orta ve uzun vadede birbirlerini destekleyecekleri düşünülen TANAP, NABUCCO Projesi ve Güney Akım Projesi gibi projelerden birinin geliştirilmesinin diğerinden vazgeçmeyi gerektirmediği gibi bu türden büyük projelerin risklerinin ve fırsatlarının dış politika gelişmelerinden uzak bir biçimde düşünülmemeyeceği, ülkemizin stratejik önemini vurgulayan ve maliyet bakımından da uygun teklifler sunabilen projelerin geliştirilmesinde ülkemizin aktif rol oynamaya devam edeceği

ifade edilmiştir.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmelerin ardından Tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenerek oy birliği ile maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının 1 inci, 2 nci ve 3 üncü maddeleri ile tümü aynen ve oy birliği ile kabul edilmiştir.

Komisyon üyelerinden Ankara Milletvekili Emrullah İşler ve İstanbul Milletvekili İsmail Safi, Komisyon tarafından Tasarı ile ilgili özel sözcü seçilmişlerdir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Kâtip	Üye
<i>Volkan Bozkır</i>	<i>Gönül Bekin Şahkulubey</i>	<i>Ali Rıza Alaboyun</i>
İstanbul	Mardin	Aksaray
Üye	Üye	Üye
<i>Emrullah İşler</i>	<i>Mehmet Ali Ediboğlu</i>	<i>Sinan Oğan</i>
Ankara	Hatay	Iğdır

(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye <i>Faik Tunay</i> İstanbul	Üye <i>İsmail Safi</i> İstanbul	Üye <i>Mehmet Muş</i> İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye <i>Osman Oktay Ekşi</i> İstanbul	Üye <i>İdris Bal</i> Kütahya	Üye <i>Aytuğ Atıcı</i> Mersin
	Üye <i>Hasan Karal</i> Rize	Üye <i>Burhan Kayatürk</i> Van

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AZERBAYCAN CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİNE DOĞAL GAZ SATIŞINA VE AZERBAYCAN CUMHURİYETİ KAYNAKLI DOĞAL GAZIN TÜRKİYE CUMHURİYETİ TOPRAKLARI ÜZERİNDEN TRANSİT GEÇİŞİNE VE DOĞAL GAZIN TÜRKİYE CUMHURİYETİ TOPRAKLARI ÜZERİNDEN TAŞINMASI İÇİN MÜNHASİR BORU HATTININ GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1- (1) 25 Ekim 2011 tarihinde İzmir'de imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti'ne Doğal Gaz Satışına ve Azerbaycan Cumhuriyeti Kaynaklı Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Transit Geçişine ve Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Üzerinden Taşınması İçin Münhasır Boru Hattının Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma'nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

DIŞIŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AZERBAYCAN CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİNE DOĞAL GAZ SATIŞINA VE AZERBAYCAN CUMHURİYETİ KAYNAKLI DOĞAL GAZIN TÜRKİYE CUMHURİYETİ TOPRAKLARI ÜZERİNDEN TRANSİT GEÇİŞİNE VE DOĞAL GAZIN TÜRKİYE CUMHURİYETİ TOPRAKLARI ÜZERİNDEN TAŞINMASI İÇİN MÜNHASİR BORU HATTININ GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1- Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2- Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3- Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Başbakan Yardımcısı

B. Arınç

Başbakan Yardımcısı

B. Bozdağ

Avrupa Birliği Bakanı

E. Bağış

Çevre ve Şehircilik Bakanı

E. Bayraktar

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

T. Yıldız

Gümrük ve Ticaret Bakanı

H. Yazıcı

Kültür ve Turizm Bakanı

E. Günay

Milli Savunma Bakanı

İ. Yılmaz

Başbakan Yardımcısı

A. Babacan

Adalet Bakanı

S. Ergin

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

N. Ergün

Dışişleri Bakanı

A. Davutoğlu

Gençlik ve Spor Bakanı

S. Kılıç

İçişleri Bakanı

İ. N. Şahin

Maliye Bakanı

M. Şimşek

Orman ve Su İşleri Bakanı

V. Eroğlu

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

B. Yıldırım

Başbakan Yardımcısı

B. Atalay

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

F. Şahin

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

F. Çelik

Ekonomi Bakanı

M. Z. Çağlayan

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı

M. M. Eker

Kalkınma Bakanı

C. Yılmaz

Milli Eğitim Bakanı

Ö. Dinçer

Sağlık Bakanı

R. Akdağ

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AZERBAYCAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE DOĞAL GAZ SATIŞINA VE
AZERBAYCAN CUMHURİYETİ KAYNAKLI DOĞAL GAZIN TÜRKİYE
CUMHURİYETİ TOPRAKLARI ÜZERİNDEN TRANSİT GEÇİŞİNE VE
DOĞAL GAZIN TÜRKİYE CUMHURİYETİ TOPRAKLARI ÜZERİNDEN
TAŞINMASI İÇİN MÜNHASİR BORU HATTININ GELİŞTİRİLMESİNE
İLİŞKİN ANLAŞMA**

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti bundan böyle tek olarak "**Taraf**" ve beraberken "**Taraflar**" şeklinde anılacaktır;

Enerji alanında Taraflar arasındaki gelişme ve işbirliğinin ticari ve ekonomik ilişkilerini daha da güçlendireceğini **kabul ederek**;

Azerbaycan Cumhuriyeti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne giden gaz ihracat boru hatlarının ve sağlam bir enerji politikasının ekonomilerinin istikrarlı kalkınması ve halklarının güvenliği ve refahı için önemini **bilincinde olarak**;

Hazar Denizi'nin Azerbaycan bölümündeki Şah Deniz Sahası'nın 1. Fazı'ndan (**ŞD-1 Projesi**) elde edilen Doğal Gazın satışına ve Bakü-Tiflis-Ceyhan ve Güney Kafkasya Boru Hatlarına ilişkin Taraflar'ın başarılı işbirliğinin **altını çizerek**;

Azerbaycan Cumhuriyeti açısından Doğal Gaz kaynaklarını hem Azerbaycan kara topraklarında, hem de Hazar Denizi'nin Azerbaycan bölümünde daha da geliştirmeyi ve onlardan yararlanmayı ve üretilen Doğal Gazı Türkiye Cumhuriyeti'ne ve Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden ihraç etmeyi; Türkiye Cumhuriyeti açısından ise Doğal Gaz kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bir gaz merkezi geliştirme ve Güney Koridoru Projelerini destekleme yoluyla Türkiye'den Avrupa Birliği'ne, diğer Avrupa ülkelerine ve Türkiye Cumhuriyeti'ne komşu olan diğer devletlere Doğal Gaz transitini teşvik etmeyi **arzulayarak**;

Söz konusu amaçlar doğrultusunda Türkiye ve Azerbaycan'daki Doğal Gaz üretim, taşıma ve pazarlama alanlarında yatırımları destekleyerek ve teşvik ederek ve Şah Deniz Sahası'nın 2. Fazı'nın (**ŞD-2 Projesi**) geliştirilmesi ve çıkarılması ve üretilen Doğal Gazın Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden Transit Geçiş yoluyla BOTAŞ Doğal Gaz Şebekesi aracılığıyla veya münhasır bir boru hattı ile üçüncü devletlere ihraç edilmesi ve pazarlanmasının özel önem taşıyan bir proje olduğunu **kabul ederek**;

Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Taraflarınca bu amaçla ticari teşebbüsler oluşturulacağını ve 7 Haziran 2010 tarihinde İstanbul'da imzalanan, Azerbaycan Cumhuriyeti'nden Doğal Gazın Türkiye Cumhuriyeti'ne Satışı ve Türkiye Cumhuriyeti üzerinden Taşınmasına İlişkin Deklarasyon ve SOCAR ve BOTAŞ arasındaki Doğal Gaz Satışı ve Taşınmasına İlişkin Mutabakat Zaptı hükümlerini **dikkate alarak**;

Azerbaycan Cumhuriyeti kaynaklı Doğal Gazın, Güney Koridoru'nun da dahil olduğu projeler aracılığıyla Avrupa Birliği, diğer Avrupa ülkeleri ve Türkiye Cumhuriyeti'ne

komşu olan diğer ülkelere Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden Transit Geçişinin sürekli işletiminin ve kullanıma açık olmasının öneminin **farkında olarak**;

Doğal Gaz'ın Transit Geçiş'i'nin tek tip standartlar ve fiziksel olarak kesintiye uğramayan bir altyapıyı gerektiren, ülkelereşırı bir yapıya sahip olduğunun **altını çizerek**;

ŞD-1 Projesi'nin ve ŞD-2 Projesi'nin (Transit Geçiş'e ilişkin unsurları dahil olmak üzere) birbirleriyle bağlantılı olduğunu ve işbu Anlaşma ile yapılan belirli taahhütlerin, Taraflar arasındaki enerji alanındaki genel kapsamlı ilişkilerinin parçası olduğu gerçeğini **kabul ederek**;

Azerbaycan kaynaklı Doğal Gazın satış ve Transit Geçiş'i'ni yönetecek temel şart ve koşullara ilişkin memnuniyetlerini prensipte **ifade etmiş olarak**;

İşbu Anlaşma aracılığıyla bu amaçları yerine getirmeyi teminen, BOTAŞ Gaz Satım ve Alım Anlaşması'na ve Türkiye Cumhuriyeti üzerinden Gazın Transit Geçiş'i'ne uygulanmak üzere usul ve ilkelere ilişkin bir çerçeve oluşturmaya **niyet ederek**; ve

Doğal Gaz'ın taşınması amacıyla Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden geçecek Münhasır Boru Hattı Projesinin inşaatını ve işletimini güvence altına alacak bir projenin geliştirilmesine yönelik niyetlerini **beyan ederek**;

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

MADDE 1 - TANIMLAR:

(a) Giriş bölümü de dahil olmak üzere, işbu Anlaşma'da kullanılan ve işbu Anlaşma içerisinde aksi şekilde tanımlanmayan terimler aşağıdaki anlamları taşıyacaklardır:

“**Anlaşma**” tadil edilebileceği veya başka biçimde üzerinde değişiklik yapılabileceği şekilde işbu Anlaşma anlamına gelir;

“**BOTAŞ**” Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet petrol boru hattı şirketi olan Boru Hatları ile Petrol Taşımacılığı A.Ş. anlamına gelir;

“**BOTAŞ GSPA**” işbu Anlaşma uyarınca SOCAR ve BOTAŞ tarafından imzalanan Gaz satım ve alım anlaşması anlamına gelir;

“**BOTAŞ BIL GSPA**” BOTAŞ International Limited tarafından Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı işletmesinde kullanılacak Gaza ilişkin SOCAR ve BOTAŞ tarafından imzalanan Gaz satım ve alım anlaşması anlamına gelir;

“**Ccm**” artı 15 santigrat derece sıcaklıkta 1,01325 bar mutlak basınçta bir metreküplük hacme sahip ve brüt kalorifik değeri 9.000 kilokalori/Scm'e eş olan Gaz miktarı anlamına gelir;

“**Scm**” 15 santigrat derece sıcaklıkta ve 1,01325 bar mutlak basınçta su buharı taşımayan bir metreküplük hacme sahip Gaz miktarı anlamına gelir;

“Çıkış Noktaları” sözleşmeyle belirlenen Transit Geçiş Gazın tabi olduğu Türkiye/Yunanistan, Türkiye/Bulgaristan ve/veya üzerinde karşılıklı olarak mutabakata varılan diğer çıkış noktaları anlamına gelir;

“Çerçeve Anlaşma” Transit Geçiş Gazı'nın Transit Geçişine ilişkin işbu Anlaşma'nın imzalandığı tarihte SOCAR, BOTAŞ ve Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Tarafları nam ve hesabına hareket eden ŞD 2 Temsilcisi tarafından imzalanan anlaşma anlamına gelir;

“Gaz” veya **“Doğal Gaz”** 1,01325 bar mutlak basınçta ve on beş (15) santigrat derece sıcaklık tamamı gaz fazında olan herhangi bir doğal hidrokarbon veya hidrokarbonlar karışımı ve birincil olarak metan içeren diğer gazlar anlamına gelir;

“Gaz Transit Anlaşması” işbu Anlaşmanın Transit Geçiş unsuru uyarınca yapılacak ek anlaşmalar ile birlikte; işbu Anlaşma ve Çerçeve Anlaşması kapsamında, Taşıyıcı olarak BOTAŞ ile Taşıyıcı olarak SOCAR veya Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Taraflarının tayin ettiği Gaz pazarlama şirketi arasında gerçekleştirilecek Proje Transit Anlaşmalarının parçasını oluşturan ve Çerçeve Anlaşması içerisinde tanımlanan dört anlaşmanın her biri anlamına gelir;

“Proje Transit Anlaşmaları”;

- (i) Çerçeve Anlaşması ve
- (ii) Gaz Transit Anlaşmaları

anlamına gelir;

“Proje Anlaşması” BOTAŞ GSPA ve BOTAŞ BIL GSPA ile birlikte, ŞD-2 Projesi'nin satış ve Transit Geçiş unsurlarına uygulanacak usul ve ilkelere ilişkin çerçeveyi birlikte oluşturan Proje Transit Anlaşmaları anlamına gelir;

“Proje Şirketi” veya **“Proje Şirketleri”** durumun gerektirdiği şekilde, BOTAŞ, SOCAR, Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Tarafları, Alıcı Şirket, Satıcı Şirket ve Taşıyıcı ve Taşıyıcıların tamamı, bir kısmı veya bir tanesi anlamına gelir;

“Alıcı Şirket” BOTAŞ GSPA kapsamında gaz alıcısı olarak BOTAŞ anlamına gelir;

“Satıcı Şirket” veya **“Satıcı Şirketler”** Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından tayin edilen ve durumun gerektirdiği şekilde BOTAŞ GSPA ve/veya BOTAŞ BIL GSPA uyarınca satıcı olarak Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Taraflarının Gaz pazarlama şirketleri anlamına gelir;

“ŞD-1 Projesi” giriş bölümünde tanımlanan anlama gelir;

“ŞD-2 Projesi” giriş bölümünde tanımlanan anlama gelir;

“Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Tarafları” değiştirilmiş şekliyle 4 Haziran 1996 tarihli, “Hazar Denizi'nin Azerbaycan Bölümündeki Şah Deniz

Potansiyel Alanı için Arama, Geliştirme ve Üretim Paylaşım Anlaşması”na taraf olan şirketler anlamına gelir ve söz konusu her bir şirketin yasal halef ve devralanlarını kapsayacaktır;

“**Şah Deniz Faz 1 Doğal Gazı**” 12 Mart 2001 tarihli “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasındaki Azerbaycan Doğal Gazının Türkiye Cumhuriyeti’ne Sevkiyatına İlişkin Anlaşma”ya tabi olan Doğal Gaz anlamına gelir;

“**Şah Deniz Faz 2 Doğal Gazı**” BOTAŞ GSPA’ya tabi olan Doğal Gaz anlamına gelir;

“**Taşıttıcı**” SOCAR ve/veya Gaz Transit Anlaşmaları uyarınca Doğal Gaz transit etme hakkına sahip olan ve Proje Transit Anlaşmaları uyarınca Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından tayin edilen Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Taraflarının Gaz pazarlama şirketi anlamına gelir;

“**SOCAR**” Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi anlamına gelir;

“**Münhasır Boru Hattı Projesi**” Madde 5’te tanımlanan anlama gelir;

“**Devlet Mercileri**” bir Tarafın hükümeti ve (hükümet hiyerarşisinde üst düzey herhangi bir yasal mercinin bir parçası olsun veya olmasın ya da söz konusu merciler tarafından denetlenen veya denetlenmesin) tüm merkezi ve yerel merci veya organlar da dahil olmak üzere, bir Tarafın hükümetinin her düzeydeki tüm birimleri ve yukarıda belirtilenlerin herhangi birinin tüm araçları, şubeleri ve alt birimleri ile doğrudan veya dolaylı olarak söz konusu Tarafça veya ona bağlı bir veya birden çok Devlet Mercisi tarafından denetlenen herhangi bir birimi anlamına gelir;

“**Vergiler**” ilgili faiz, ceza tazminatları ve para cezaları (mali yaptırımlar ve idari cezalar dahil)ile birlikte mevcut veya gelecekteki tüm vergiler, harçlar, gümrük vergileri, rüsum, kesintiler, ücretler, matrahlar veya bir Tarafça (veya bir Taraf bünyesindeki yerel mercilerce) uygulanan veya bir Tarafa ödenebilecek diğer benzer ücretler anlamına gelmektedir ve “Vergi” yukarıda belirtilenlerin herhangi birisi anlamına gelir;

“**Transit Geçiş**” Doğal Gaz’ın Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden transit geçişi, taşınması, geçişi veya ulaştırılması anlamına gelir;

“**Transit Geçiş Gazı**” Transit Geçiş Sistemi yoluyla Transit Geçiş yapan ve varış noktası Avrupa Birliği ülkeleri, diğer Avrupa ülkeleri veya Türkiye Cumhuriyeti’ne komşu diğer ülkeler olan Azerbaycan Cumhuriyeti kaynaklı Doğal Gaz anlamına gelir;

“**Transit Geçiş Sistemi**” varış noktası Avrupa Birliği ülkeleri, diğer Avrupa ülkeleri ve Türkiye Cumhuriyeti’ne komşu diğer ülkeler olan Azerbaycan Cumhuriyeti kaynaklı Doğal Gaz’ın Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden BOTAŞ Doğal Gaz Şebekesi vasıtasıyla Transit Geçişi için fiziksel süreklilik arzeden bir Transit Geçiş sistemi anlamına gelir;

“**Transit Tarifesi**” Gaz Transit Anlaşmaları uyarınca BOTAŞ’a ABD Doları olarak ödenebilir olan tarife anlamına gelir;

“**Taşıyıcı**” herhangi bir Gaz Transit Anlaşması uyarınca, Transit Geçiş Sistemi vasıtasıyla Transit Geçişi sağlamakla yükümlü olan gaz taşıyıcısı olarak BOTAŞ anlamına gelir.

(b) BOTAŞ, SOCAR, Alıcı Şirket, Satıcı Şirket, Taşıyıcı ve Taşıyıcıya yapılan atıflar, kendilerine veya yasal haleflerine yapılan atıfları içerecektir.

MADDE 2 – YETKİLİ MERCİLER

İşbu Anlaşmanın uygulanması amacıyla, Taraflar, aşağıdaki Yetkili Mercileri tayin etmişlerdir:

- (i) Türkiye Cumhuriyeti: Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı.
- (ii) Azerbaycan Cumhuriyeti: Azerbaycan Cumhuriyeti Sanayi ve Enerji Bakanlığı.

MADDE 3- DOĞAL GAZ ALIM VE SATIMI

(a) Azerbaycan Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti’ne yıllık 6 milyar Ccm Şah Deniz Faz 2 Doğal Gazı’nı tedarik etmekle, Türkiye Cumhuriyeti ise bu miktarı Azerbaycan Cumhuriyeti’nden satın almakla yükümlüdür. Doğal Gaz’ın mülkiyeti ve zilyetliği Türkiye Cumhuriyeti’ne Türkiye-Gürcistan sınırında geçecektir.

(b) İşbu Anlaşma ile Taraflar, BOTAŞ GSPA’yı akdetmek üzere BOTAŞ ve SOCAR’ı yetkili kılmakta ve BOTAŞ GSPA’nın başarılı bir şekilde uygulanmasına izin vermek ve bunu sağlamak amacıyla ilgili kanun ve düzenlemeleri çerçevesinde gerekli tüm diğer önlemleri almayı taahhüt etmektedirler.

(c) Azerbaycan Cumhuriyeti kaynaklı Doğal Gaz’ın alımı ve Türkiye Cumhuriyeti’ne satımına ilişkin koşullar BOTAŞ GSPA’da belirlenmiştir.

(d) Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti işbu Anlaşma ile sırasıyla Alıcı Şirket ile Satıcı Şirket’in BOTAŞ GSPA ve BOTAŞ BIL GSPA altındaki tüm yükümlülüklerinin yerine getirilmesine ilişkin olarak tam sorumluluk üstlenmektedirler.

(e) İşbu Anlaşma uyarınca Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından Türkiye Cumhuriyeti’ne tedarik edilen Doğal Gaz miktarı, Türkiye Cumhuriyeti’nce üçüncü ülkelere ihraç edilebilir.

(f) Azerbaycan Cumhuriyeti gerektiğinde, Azerbaycan Cumhuriyeti’nden Türkiye-Gürcistan sınırına Gaz teslim edilmesi için ilgili tesislerinin veya boru hatlarının finansmanı, inşası, geliştirilmesi, genişletilmesi ve işletmesinden; Türkiye Cumhuriyeti ise gerektiğinde BOTAŞ Doğal Gaz Şebekesinin Türkiye Cumhuriyeti sınırları

içerisindeki bölümünün, finansmanı, geliştirilmesi, genişletilmesi ve işletmesinden sorumlu olacaktır.

(g) Bu maddenin (a) paragrafında zikredilen 6 milyar Ccm'e ilaveten, Azerbaycan Cumhuriyeti ayrıca, BOTAŞ BIL GSPA hükümlerine göre, 1 Mayıs 2011 tarihinden başlayarak, BTC Co. BIL İşletme Anlaşması'nın, temdidini de dahil olmak üzere, sona erme tarihine kadar Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı'nın Türkiye Cumhuriyeti topraklarındaki işletimi için BOTAŞ International Limited tarafından kullanılmak üzere yıllık 0,15 milyar Ccm Azerbaycan Doğal Gazı'nı Türkiye Cumhuriyeti'ne tedarik etmekle; Türkiye Cumhuriyeti ise bu miktarı Azerbaycan Cumhuriyeti'nden satın almakla yükümlüdür. Türkiye Cumhuriyeti, BOTAŞ'ı ve BOTAŞ tarafından tayin edilen bağlı şirketlerini bu gazın alıcısı olarak yetkilendirmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti, SOCAR'ı bu gazın satıcısı olarak ve bu gazın satıcısı olarak haklarını Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı Şirketi'ne, Azerbaycan Gaz Tedarik Şirketine veya Azerbaycan Cumhuriyeti'nce tayin edilecek diğer benzer bir şirkete devretme konusunda yetkilendirmiştir.

MADDE 4- DOĞAL GAZIN TRANSİT GEÇİŞİ

(a) Türkiye Cumhuriyeti, Doğal Gaz'ın Transit Geçiş'i'nin bu Anlaşmanın hükümlerine göre gerçekleştirileceğini ve Proje Transit Anlaşmaları ile birlikte bu Anlaşma'nın Transit Geçiş Gazı'nın Transit Geçiş'i'ne uygulanacak usuller ve ilkelere ilişkin çerçeveyi oluşturduğunu beyan ve temin eder.

(b) Türkiye Cumhuriyeti, Transit Geçiş Gazının tamamının mülkiyetinin, yürürlükteki Gaz Transit Anlaşması uyarınca Taşıyıcı'ya ait kalacağını ve herhangi Transit Geçiş Gazı üzerinde mülkiyet veya tasarruf hakkı iddiasında veya diğer mülkiyet veya zilyetlik hakkı talebinde bulunmayacağını teyit ve kabul eder.

(c) Türkiye Cumhuriyeti, Transit Geçiş Gazı'nın kesintisiz akışını sağlayacak ve acil durum veya diğer müdahaleler de dahil olmak üzere Transit Geçiş Gazı'nın alınmasını önlemek amacıyla tüm önlem ve tedbirleri alacaktır. Bu çerçevede, Transit Geçişin devam etmesinin, kamu sağlığı ve güvenliğine, mülkiyet veya çevreye tehlike veya zarar oluşturduğuna veya oluşturabileceğine inandıracak makul zeminin mevcut olması durumu da dahil ancak bununla sınırlı olmamak kaydıyla, herhangi bir Gaz Transit Anlaşması'na müsaade edilen durumlar dışında Türkiye Cumhuriyeti, Transit Geçiş Gazının kesilmemesini, gecikmemesini, kısıtlanmamasını veya azalmamasını sağlayacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Transit Geçiş'i sadece bu tür tehlike ve zararın giderilmesi için gerekli olan süre ve ölçüde kesintiye uğratabilecektir.

(d) Türkiye Cumhuriyeti, işbu Anlaşma ile Taşıyıcı'nın, aşağıdaki yükümlülükleri de dahil olmak üzere, Gaz Transit Anlaşmalarını zamanında yerine getireceğine ilişkin tüm sorumluluğu üstlenir:

(i) Proje Anlaşmaları süresi boyunca Türkiye Cumhuriyeti toprakları boyunca kontrat ile belirlenmiş giriş noktası ile Çıkış Noktaları arasında sürekli, teknik ve işletimsel açıdan fonksiyonel fiziksel bağlantı sağlayarak bir bütün olarak Transit Geçiş Sistemini oluşturması amacıyla mevcut Doğal Gaz iletim tesisleri ve bunlara ilave tesislerin tüm masrafları Taşıyıcıya ait olmak üzere Gaz Transit

Anlaşmaları'nda belirtilen Transit Geçişi sağlayabilecek şekilde Taşıyıcı tarafından gerektiğinde finanse edilmesi, geliştirilmesi ve genişletilmesi ve

(ii) Gaz Transit Anlaşmalarında belirlenen Transit Geçiş hizmetleri.

(e) Azerbaycan Cumhuriyeti, işbu Anlaşma ile Taşıyıcı'nın, aşağıdaki yükümlülükleri de dahil olmak üzere, Gaz Transit Anlaşmalarını zamanında yerine getireceğine ilişkin tüm sorumluluğu üstlenir:

(i) Proje Anlaşmaları süresi boyunca kontrat ile belirlenmiş giriş noktasına uzanan sürekli, teknik ve işletimsel açıdan fonksiyonel fiziksel bir bağlantı sağlayarak bir bütün olarak transit geçiş sistemini oluşturması amacıyla mevcut Doğal Gaz iletim tesisleri ve bunlara ilave tesislerin tüm masrafları Taşıyıcıya ait olmak üzere Taşıyıcı tarafından gerektiğinde inşası ve

(ii) Proje Transit Anlaşmaları uyarınca yıllık 10 milyar Scm'lik Transit Geçiş Gazının Yıllık Rezerve Miktarının ("ARC") Türkiye-Yunanistan ve/veya Türkiye-Bulgaristan Çıkış Noktalarına transit edilmek üzere Türkiye-Gürcistan sınırında teslim edilmesi.

(f) Tüm Transit Tarifeleri ve Gaz Transit Anlaşması kapsamında yakıt olarak teslim edilebilecek herhangi hacimdeki Gaz, münhasıran ilgili Gaz Transit Anlaşması'nın mutabık kalınan hükümleri uyarınca belirlenecek ve uygulanacak ve Transit Geçiş için başka hiçbir harç, ücret veya herhangi bir ödeme yapılması talebinde bulunulmayacak ya da şart koşulmayacaktır.

(g) Taraflar, Proje Transit Anlaşmaları uyarınca 2017 (veya Proje Transit Anlaşmaları uyarınca 2018) yılında başlamak ve 4 yıla kadar sürecek gelişme (tam kapasiteye ulaşma) dönemi ile 1 Ekim 2042 tarihine dek sürmek üzere, yıllık 10 milyar Scm Transit Geçiş Gazı için 25 yıl Transit Geçiş sağlanacağını teyit ve kabul ederler.

(h) İşbu Maddenin (g) paragrafında belirtilen ilkeler uyarınca Taraflar getirilen herhangi bir değişikliğe tabi ve Proje Transit Anlaşmalarında üzerinde anlaşmaya varılan tarife mekanizmaları uyarınca, Doğal Gazın Türkiye-Yunanistan sınırına kadar Transit Geçişi için 7 Haziran 2010 tarihli BOTAŞ ve SOCAR arasındaki Doğal Gaz Satışı ve Taşınmasına ilişkin Mutabakat Zaptı'nda üzerinde anlaşma sağlanan Transit Tarife ve Doğal Gazın Türkiye-Bulgaristan sınırına kadar Transit Geçişi için üzerinde anlaşma sağlanacak olan Transit Tarife'nin Çıkış Noktalarında yeniden teslim edilecek olan yıllık 10 milyar Scm'lik bir tavan miktarı için geçerli olacağını teyit ve kabul ederler.

Şüpheye mahal vermemek amacıyla,

(i) Gaz Transit Anlaşmalarında belirlenenler dışındaki hacimlerin ve çıkış noktalarının veya

(ii) 2017 yılından önce başlayacak olan hacimlerin;

Transit Geçişe ilişkin koşulları Taraflar arasında ilave anlaşmaya tabi olacaktır.

(i) Türkiye-Gürcistan sınırında Doğal Gaz'ın toplam fiili teslim miktarı ile günlük taahhüt edilen miktar arasında fark olması durumunda BOTAŞ BİL GSPA uyarınca teslim edilen Doğal Gaz tahsis açısından birinci önceliğe ve Şah Deniz Faz I Doğal Gazı ikinci önceliğe sahip olacaktır. Geriye kalan miktar, Şah Deniz Faz II Doğal Gazı ve Transit Geçiş Gazı arasında günlük taahhüt edilen miktarları üzerinden oransal olarak tahsis edilecektir. Bu tahsis prensipleri, ilgili ticari taraflar arasında yapılacak tahsis anlaşmasına eklenecektir.

MADDE 5 – MÜNHASIR BORU HATTI PROJESİ

(a) Taraflar, Münhasır Boru Hattı Projesi'nin inşasına yönelik tercih hususunda anlaşmaya varmışlardır ve bu Boru Hattı'nın ekonomik anlamda uygun olabilmesi için ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir. Taraflar, işbu Anlaşmayla Doğal Gazı Gürcistan/Türkiye sınırından Türkiye içerisindeki ve Türkiye sınırındaki çıkış noktalarına Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden taşıyacak yeni bir münhasır boru hattının Taraflarca tayin edilen şirketlerin ortak konsorsiyumu vasıtasıyla tasarımını, inşasını ve bunu izleyen işletimini güvence altına alacak, bundan böyle "**Münhasır Boru Hattı Projesi**" olarak anılacak, projenin müzakere edilmesine ve ilerletilmesine yönelik kararlılıklarını beyan ederler.

(b) Taraflar, Münhasır Boru Hattı Projesi'nin uygulanması amacıyla 25 Aralık 2011 tarihine kadar üzerinde mutabık kalınacak şartlar doğrultusunda bir münhasır boru hattı konsorsiyumunun oluşturulmasını kolaylaştıracaklardır. Bu amaç doğrultusunda, Taraflar, bazı Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Taraflarını da dahil ederek ancak onlarla sınırlı kalmayarak uluslararası petrol ve gaz şirketlerini münhasır boru hattı konsorsiyumunun üyeleri olmaları ve böylelikle Münhasır Boru Hattı Projesi'ne ortak olmaları amacıyla davet edeceklerdir.

(c) Taraflar Münhasır Boru Hattı Projesine ilişkin görüşmelerin ilerlemesi için gereken desteği, iş gücünü ve bilgiyi (var olan gizlilik yükümlülüklerine tabi olarak) sağlamaya isteklidirler.

(d) Taraflar, yeni boru hattının en az ŞD-2 Projesi'nin üretimini kapsayacak düzeyde kapasiteye sahip olması gerektiği ve gelecekte Azerbaycan Cumhuriyeti kaynaklı ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nden transit olarak geçecek Doğal Gazı da taşıyabilecek şekilde ölçeklendirilebilir olması gerektiği hususlarında mutabık kalmışlardır. Yeni münhasır boru hattının, ŞD-2 Projesi üretiminin başlangıcı ile uyumlu olarak, işletilebilir ve Doğal Gaz taşımaya hazır olması Münhasır Boru Hattı Projesi'nin temel bir koşuludur.

(e) Taraflar, Münhasır Boru Hattı Projesine ilişkin gerekli anlaşmaları 30 Haziran 2012'ye kadar sonuçlandırmak için çaba göstereceklerdir. Bu anlaşmalar; şartları Tarafların diğer hususlar meyanında, yatırımın korunmasını ve Münhasır Boru Hattı Projesi'nin mali uygulamalarını ele almaları ve ulusal doğal gaz boru hattı şebekesine ilişkin ihtiyaç duyulabilecek bağlantılar da dahil olmak üzere ve gerekli arazilere erişimin de dahil olduğu ancak bununla sınırlı kalmadığı yeni boru hattının inşası ve devamında işletimi için gerekli onayları ve izinleri almalarını içerecek şekilde yeni boru hattının inşasını kolaylaştırmak olan bir hükümetlerarası anlaşma ve bir ev sahibi hükümet anlaşmasını içerecek ancak bunlarla sınırlı kalmayacaktır.

(f) Taraflar, Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Taraflarınca alınacak, ŞD-2 Projesinden Doğal Gazın Münhasır Boru Hattı Projesi ile taşınması kararının 30 Haziran 2012 tarihinde veya daha öncesinde veya Taraflarca mutabık kalınabilecek ancak her koşulda 30 Haziran 2013 tarihinden geç olmayan daha sonraki bir tarihte alınması hususunda mutabık kalmışlardır. Taraflar ayrıca; eğer Şah Deniz Üretim Paylaşım Anlaşması (PSA) Tarafları, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile istişarelerinde Transit Geçiş Gazının Transit Geçiş Sistemi yoluyla Transit Geçişine ilişkin 30 Haziran 2013 tarihine kadar olumlu bir nihai yatırım kararı almazsa, Madde 4 hükümlerinin artık uygulanabilir olmayacağı hususunda da mutabık kalmışlardır.

MADDE 6 – AZERBAIJAN CUMHURİYETİ ÜZERİNDEN TRANSİT GEÇİŞ

Azerbaycan Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet şirketlerine işbu Anlaşma hükümlerine uygun olacak şekilde bu şirketlerin Doğal Gazını Azerbaycan Cumhuriyeti toprakları üzerinden transit geçiş hakkı vermeyi kabul etmiştir.

MADDE 7 – HÜKÜMET TARAFINDAN SAĞLANACAK KOLAYLIKLAR

(a) Her bir Taraf, düzenleyici, idari veya diğer resmi yetkiler ile görevlendirilmiş Devlet Mercilerinin bu yetkilerini bu Anlaşmanın ve Proje Anlaşmalarının uygulanması için elverişli koşulları muhafaza etmek ve gecikme ve işletim zorluklarını önlemek amacıyla, Tarafların bu Anlaşma ile belirlenmiş yükümlülüklerine uyumlu olarak kullanacaklarını teminat altına alacaktır.

(b) Taraflar, işbu Anlaşma ile bu Anlaşmanın uygulanmasını denetlemek ve kolaylaştırmak amacıyla her bir Tarafın atayacağı eşit sayıda temsilciden oluşan bir Ortak Komite kurarlar. Her bir temsilci Ortak Komite'ye sunulan her konuda, kendisini atayan Taraf adına hareket etme hususunda tam olarak yetkilendirilecek ve temsilciye salahiyyet tanınacaktır.

(c) Bir Proje Şirketi, bu Madde kapsamına giren herhangi bir konuyu doğrudan Ortak Komite'ye sunabilir.

MADDE 8 – MALİ İSTİKRAR

(a) İşbu Anlaşma'ya tabi olarak Taşıyıcı tarafından aynı olarak sağlanacak (bedelsiz olarak) ve Taşıyıcıya Çıkış Noktasında aynı olarak teslim edilecek (bedelsiz olarak) yastık gazı (supplemental gas quantity) da içeren Transit Geçiş Sisteminden taşınacak Transit Geçiş Gazı, Gaz Transit Anlaşmasında belirtilen Transit Tarifesi dışında kalan, ister özel, ister genel olsun, ayırım gözetmelerine veya eşdeğer etkide olmasına bakılmaksızın, transit vergileri veya transit Vergileri ile ilgili olarak yüklenen diğer harçlar da dahil olmak üzere, gümrük vergisi ve Tarafların gümrük rejimlerinden kaynaklanacak diğer yükümlülüklerden ve tüm Vergilerden muaf tutulacaktır. Söz konusu muafiyet, bu meyanda durdurma, acil durum veya başka türlü sebeplerden dolayı Türkiye Cumhuriyeti topraklarında depolanan herhangi bir Transit Geçiş Gazı için de uygulanacaktır.

(b) İşbu Anlaşma süresi boyunca taşınacak yastık gazı (supplemental gas quantity) da içeren Transit Geçiş Gazı için, bu Maddenin hükümleri, bu Anlaşma'nın feshi durumunda dahi geçerliliğini korur.

MADDE 9 – UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

(a) Taraflar arasında bu Anlaşmanın hükümlerinin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin bir uyuşmazlığın ortaya çıkması durumunda Taraflar, ilk olarak Ortak Komiteye başvurarak veya diplomatik kanallar aracılığı ile çözüm yoluna gidilmesi hususunda ellerinden gelen en iyi çabayı gösterirler.

(b) Eğer uyuşmazlık, herhangi bir Tarafın konuyu gündeme getirdiği tarihten itibaren 6 aylık bir süre içerisinde çözümlenmemiş ise; uyuşmazlık konusu herhangi bir Tarafın isteği üzerine, işbu Madde hükümleri uyarınca atanacak üç hakemden oluşacak tahkim kuruluna intikal ettirilebilir.

(c) Her bir Taraf, kendi uyuşğundan olabilecek bir hakem seçecek ve bu iki hakem, ortak kararla, üçüncü bir ülke uyuşğundan olan, tahkim kurulunun Başkanı olacak bir hakemi tayin edeceklerdir. Tüm hakemler, bir Tarafın, diğer Tarafa uyuşmazlığın tahkime sunulması niyetini bildirdiği tarihten başlamak üzere 30 gün içerisinde atanmış olmalıdır.

(d) Eğer (c) paragrafında belirtilen süre karşılanmamış ise; herhangi bir Taraf, başka bir anlaşmanın bulunmaması durumunda, Uluslararası Adalet Divanı (“UAD”) Başkanını gerekli atamaları yapmaya davet edebilir. Eğer UAD Başkanı herhangi bir Taraf uyuşğundan ise veya bir başka nedenle anılan işlevi gerçekleştirmesine mani bulunuyor ise; herhangi bir Taraf uyuşğundan olmayan ve anılan işlevi gerçekleştirmesine mani bulunmayan bir sonraki en kıdemli UAD üyesi gerekli atamaları yapmak üzere davet edilecektir.

(e) Tahkim kurulu, her bir münferit olay için aşağıda belirtilen şekilde oluşturulacaktır. Tahkim kurulu oy çokluğu ile karar alacaktır. Bu karar nihai olacak ve her iki Taraf için de bağlayıcı nitelikte olacaktır. Her bir Taraf, kendi tahkim kurulu üyesinin masraflarını ve tahkim sürecinde temsiline yönelik masraflarını kendi karşılayacaktır. Tahkim kurulu Başkanının faaliyetlerine ilişkin masraflar ve geriye kalan diğer masraflar, Taraflarca eşit oranda üstlenilecektir. Öte yandan tahkim kurulu kararında, Taraflardan birinin daha yüksek oranda masrafları üstlenmesine hükmedebilir. Böyle bir karar Taraflar için bağlayıcı nitelikte olacaktır.

(f) Taraflar arasında aksi yönde bir mutabakata varmadığı takdirde, uyuşmazlık, tahkim kurulu tarafından Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) Tahkim Kuralları uyarınca çözümlenecektir.

(g) Taraflar arasında aksi yönde bir mutabakata varılmadığı takdirde, tahkim kurulu Cenevre, İsviçre’de yerleşik olacaktır.

(h) Tahkim kurulu, uyuşmazlığa ilişkin kararını işbu Anlaşma’ya ve uygulanabilir uluslararası hukuk kural ve ilkelerine uygun olarak verecektir.

MADDE 10 – YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ VE FESİH

(a) İşbu Anlaşma, Tarafların anılan belgenin yürürlüğe girmesi için gerekli ulusal yasal usullerinin tamamlandığını birbirine diplomatik yollarla bildirdikleri son yazılı bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girecektir.

(b) İşbu Anlaşma, (i) 1 Ekim 2042 tarihi veya (ii) son devam eden Proje Anlaşmasından doğan son hak ve yükümlülüklerin yerine getirildiği veya sürelerinin dolduğu tarihin hangisi daha sonra ise o tarihte sona erecektir.

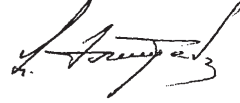
25 Ekim 2011 tarihinde, İzmir’de iki (2) asıl nüsha halinde, tüm metinler eşit derecede geçerli olmak kaydıyla Türkçe, Azerice ve İngilizce olarak **İMZALANMIŞTIR**. Türkçe ve Azerice metinlerin yorumlanmasında farklılık olması durumunda İngilizce metin geçerli olacaktır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

Taner YILDIZ
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

**AZERBAIJAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

Natiq ALIYEV
Sanayi ve Enerji Bakanı

